

Ινστιτούτο Φιλοσοφικών Ερευνών

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

I. *Λυκούργος, Μαντείο των Δελφών*
και Delacroix

II. Συναντήσεις Πατρών
23^η και 24^η

8 Ιουνίου και 15 Ιουνίου 2023

III. Συναντήσεις Σπάρτης
(Υπό την Αιγίδα του Δήμου Σπάρτης)
8^η Τριπλή

9 – 13 Ιουνίου 2023

IV. Συναντήσεις Άργους
7^η

14 Ιουνίου 2023

I.

ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ, ΜΑΝΤΕΙΟ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ ΚΑΙ DELACROIX

*Μεταμοντέρνος Ρόγγος
εις Αναζήτηση Ρωμαντικής Παράκμης*

Στοχασμοί για μια Αφίσα

Και τα Αταίριαστα της αλλοτριώσης συνωθούνται κατά συρροήν στην Σπάρτη του 21^{ου} Αιώνα.

*

Υπάρχει ένας μικρός πίνακας του Delacroix, πιθανώτατα δοκίμιο για μια μνημειακή σύνθεση που σκόπευε να κάνει, με θέμα τον Λυκούργο να συμβουλευεται την Πυθία για την θεσμοθεσία του (στο Μουσείο Τέχνης του Πανεπιστημίου Michigan).

Ο Delacroix, διακεκριμένος ζωγράφος της Ευρωπαϊκής παρακμής στην Γαλλική της μάλιστα έκδοση, είναι έξοχος κολορίστας, και χρησιμοποιεί αριστοτεχνικά το χρώμα στις αντιθέσεις και τις γεφυρώσεις του για να τονίσει το πάθος των στάσεων των μορφών του και την ένταση της σύνθεσης. Το στυλ του είναι παραδειγματική χαρακτηριστική έκφραση του Γαλλικού ρωμαντισμού. **Η τυπική ρωμαντική εκφραστικότητα ενέχει, αντίθετα από το συγκλονιστικό ύψος του Γερμανικού συναισθήματος και την άμεση συγκινησιακή αυθεντικότητα του Αγγλικού, μια ωρισμένη μοδάτη καθωσπρεπικότητα στο Γαλλικό βίωμα, που πλατειάζει, και ρέπει προς το γλυκερό (ακόμη και σε σκηνές φρίκης) και το μη πειστικό.**

Όταν ο ρωμαντικός, και μάλιστα ο Γάλλος, επιχειρεί να αποδώσει το κλασσικό, το αποτέλεσμα είναι απλά ψυχρή συναισθηματικότητα. Αντιλαμβάνεται ότι το κλασσικό διατρανώνει ήρεμο μεγαλείο ακόμη και στην έσχατη ένταση στάσης και δράσης, αλλά αγνοώντας το μυστικό της Μορφής, επιχειρεί να το μιμηθεί μειώνοντας την ταραχή του δικού του συναισθηματικού ωκεανού. **Μα έτσι το συγκρότημα στην απόδοση της έμφυτης ορμής του ρωμαντισμού για εκφραστική υπερβολή παράγει άπιστη τεχνητότητα. Η απουσία της Μορφής είναι εκτυφλωτική. Και έτσι η ουσία παραποιείται αντί να φανερώνεται ολοσχερώς και χωρίς υπόλοιπο κρυφιότητας και εσωτερικότητας όπως στο κλασσικό. Έχουμε την παρα-μόρφωση της Μορφής, την ψευδαισθήση της ουσίας.**

Μία κλασσική απεικόνιση της Δελφικής μαντοσύνης συνίσταται σε ιπτάμενο τρίποδα επί του οποίου καθήμενος εποχείται πάγκαλος πρωθήβης ο Απόλλων, παίζοντας την λύρα.

[K. A. Pfeiff, *Apollon, Die Wandlung seines Bildes in der griechischen Kunst*, Taf. 10-1; J. D. Beazley, *Der Berliner Maler*, Taf. 25-6].

Όλα τα στοιχεία και οι διαστάσεις της Πυθικής πρόγνωσης συντίθενται εδώ σε τέλεια μορφολογική αρμονία. Η μαντεία στον χρόνο είναι του Απόλλωνα εξ αιωνιότητας, όχι των δυνάμεων του κοσμικού στερεώματος, αλλά του «αμεριμναίου» ατάσθαλου κραταιού πρύτανι θεών και ανθρώπων που δεν ασχολείται με την μέριμνα των αναγκών της χρονικής ύπαρξης, αλλά σχολάζει

με ποίηση και μουσική, με χορό και τέχνη, με τις καλλισθενικές αριστείες και τις εορτές του βίου, με την παιδιά της αιωνιότητας, - ο αιγλήτης της αγλαΐας:

ὄρχηστ' ἀγλαΐας ἀνάσσων, εὐρυφάρετρ' Ἄπολλον

Πίνδαρος Fr. 148 Maehler

Ο Απόλλων είναι ο παντογνώστης του χώρου και του χρόνου:

... ὦ ἄνα – κύριον ὅς πάντων τέλος

οἶσθα καὶ πάσας κελεύθους·

ὅσσα τε χθὼν ἡρινὰ φύλλ' ἀναπέμπει, χῶπόσαι

ἐν θαλάσσῃ καὶ ποταμοῖς ψάμματοι

κύμασιν ριπαῖς τ' ἀνέμων κλονέονται,

χῶ τι μέλλει, χῶπόθεν

ἔσσεται, εὖ καθορᾶς

Πίνδαρος, Πυθιόνικοι IX, 44-49

Ο μέγας Παις είναι ο κυριάρχης των Δελφών και της μαντοσύνης, αυτός διέπει το ἄδυτο του μαντικού μυχού, αυτός με τις μαντείες του ἔστειλε τους Δωριεῖς στην Πελοπόννησο, αυτός που βάζοντας στις φρένες τον ησυχασμό από τους κλύδωνες της μέριμνας του χρόνου χαρίζει σε ὅποιον θέλει ποίηση και μουσική και τέχνες:

ὃ καὶ ...

πόρεν τε κίθαριν, δίδωσὶ Μοῖσαν οἷς ἂν ἐθέλῃ,

ἀπόλεμον ἀγαγών

ἐς πραπίδας εὐνομίαν,

μυχόν τ' ἀμφέπει

μαντήϊον· τῷ [καὶ] Λακεδαιμόνι

ἐν Ἄργει τε καὶ ζαθέῃ Πύλῳ

ἔνασσεν ἀλκάνετος Ἡρακλέος

ἐκγόνους Αἰγίμιου τε

Πίνδαρος, Πυθιονικοί, V, 63-72

Ο Απόλλων αποφθέγγεται και αφορίζει στους Δελφούς σημαίνοντας το ον και προσημαίνοντας το μέλλον:

***ὁ ἄναξ, οὐ τὸ μαντεῖόν ἐστι τὸ ἐν Δελφοῖς, οὔτε λέγει οὔτε κρύπτει
ἀλλὰ σημαίνει***

Ηράκλειτος, B93 22DK

Η Δελφική Σίβυλλα, μιλώντας με “*μαινόμενο στόμα*”, φθάνει να ακούγεται η φωνή της χίλια χρόνια “*δια τον θεόν*” (B94).

Ο θεός “χρα” («χρήζει») τα αναγκαία και χρήσιμα στον ρουν του χρόνου. Ο χρησμός είναι του θεού. Η Πυθία είναι το Μέσον, γίνεται «κάτοχος» εξ Απόλλωνος.

Κατάλληλο μέσον.

Είναι πρώτον γυναίκα και συνεχίζει την παράδοση της θήλειας μαντοσύνης από το επίπεδο της χθόνιας θρησκευτικότητας. **Η γυναικεία φύση είναι ευάλωτη στον θείο υστερικό αναρπασμό (σαν τις Μαινάδες), όπως είναι και εμμονική στην κρατούσα θρησκευτική συνηλασία (μαρτυρούμενη ήδη στην Νέκυια της Οδύσσειας, λ 215-24).** Γυναικείες θεότητες χθόνιας θρησκευτικότητας έδρευαν και «έχρηζαν» στον Δελφικό «κόλπο» της γης, Γη, Χθονία, Θέμις.

Και δεύτερον, μετά την Απολλώνια κατάκτηση του Πυθικού τόπου, η Πυθία είναι και διαμένει παρθένα. Ως κόρη, (κατ’ εικόνα του Κούρου «Εκατου», του Μακρυνού), μετεωρίζεται πάνω από το γίγνεσθαι, την ροή γέννησης και θανάτου, των δύο όψεων του ενός γεγονότος της χρονικότητας (ο αυτός Άδης και Διόνυσος, η αυτή Περσεφόνη και Αφροδίτη, - Ηράκλειτος, Παρμενίδης, Λακωνικά ανάγλυφα, Μεγάλη θεά στην Μεγάλη Ελλάδα). Η μόνιμη παρθενία στην γυναικεία φύση, οξύνει την εμφιλοχωρούσα ευαισθησία στον θείο συανγεσμό, όπως και εντείνει την έξαλλη αγριότητα της αντίδρασης σε κάθε προσβολή της (Άρτεμις και Αλκμαίων, Προϊτίδες).

Συνεργούσε και η υστερική διέγερση: στο μαντικό άδυτο: η Πυθία καθόταν επί του ιερού τρίποδος υπεράνω της σχισμής της γης και εισέπνεε κάτω και άνω τις χθόνιες αναθυμιάσεις. **Η αρχέγονη χθόνια διέγερση (γήινα αέρια, ερεθισμός, υστερία, εκρηκτική δύναμη ανικανοποίητης σεξουαλικής ορμής, μανικότητα), μετατρεπόταν σε Απολλώνια κορική έκσταση (σαν την**

έκσταση της Αγίας Τερέζας του Bernini). Ο Απόλλων την κατελάμβανε, τον ελάμβανε μέσα της σε θεία συνουσία, ενεπνέετο θεοφορούμενη, και χρησμοδούσε του θεού την ενέργεια και τα ρήματα.

Ο Λυκούργος αναζητεί Απολλώνια έμπνευση, θέσπιση και κύρωση της θεσμοθεσίας του. Πώς θα μετατρέψει τις αδέσποτες ορδές των νεαρωδών του Απολλωνα σε οργανικό σύνολο, τηρώντας την φύση τους και κατά το πνεύμα του θεού των; **Προέκυψε ο Δωρικός «κόσμος» της πόλης του Ελληνισμού, η μοναδικότητα της Σπάρτης όπου ιδέα και πραγματικότητα συμπίπτουν απολύτως.** Ο Απόλλων ωδήγησε τους Δωριείς στην Πελοπόννησο, ο Απόλλων ενέπνευσε τους Λακεδαιμόνιους με το κάλλος του στον «κόσμο» του.

Πάνω από όλα ακόμη και από την πιο επιτακτική, πιεστική πολεμική ανάγκη στέκεται για τον Σπαρτιάτη η λατρεία του θεού του, του Απολλωνα. Για τις καθυστερήσεις και αμφιδοξίες των Σπαρτιατών όταν σαρωτικά κατέβαινε ο Μαρδόνιος και βρισκόταν ήδη στην Αττική και η Αθήνα ήταν ήδη στα χέρια του (αμφισημίες που έφθασαν μέχρι και να αποσύρει ο βασιλιάς Κλεόμβροτος τον στρατό ακόμη και από τον Ισθμό λόγω θείου σημαδιού), ο Ηρόδοτος σχολιάζει:

οί γάρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὄρταζόν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ σφι ἦν Ὑακίνθια, περὶ πλείστου δ' ἦγον τὰ τοῦ θεοῦ πορσύνειν

Ηρόδοτος, IX, 7

Χρειάζεται ένας απόλυτος άξονας για να κρίνονται αποτελεσματικά τα σχετικά. Τα μέσα ζυγίζονται κατά το πόσο συνεισφέρουν στο “τέλος”, τον έσχατο σκοπό που δεν είναι μέσο για άλλο σκοπό (Αριστοτέλης).

Και όταν ο φιλόλακων Ξενοφών περιγράφει την δυσαρέσκεια των Ελλήνων προς τη Σπάρτη για την ηγεμονική της συμπεριφορά μετά την ήττα των Αθηναίων στον μεγάλο διπολικό αγώνα, και την μεμπτή της διαγωγή, αποδίδει όλη την αρνητική αξιολόγηση της κορυφαίας πόλης στο ότι οι Λακεδαιμόνιοι αψηφούν και τον Απολλωνα και τον Λυκούργο:

**οὐδὲν μέντοι δεῖ θαυμάζειν τούτων τῶν ἐπιφύγων αὐτοῖς
γιγνομένων, ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι οὔτε τοῖς
Λυκούργου νόμοις**

Ξενοφών, *Λακεδαιμονίων πολιτεία*, 14, 7

Ο θεός, Απόλλων, έκανε το θαύμα της Σπάρτης. Και θεός (όχι ήρωας) χρειαζόταν για να κάνει την ιδέα συγκεκριμένη πραγματικότητα: ο Λυκούργος ελατρεύετο ως θεός, - και ο ναός του αποτελεί μέγα παραμελημένο μνημείο της σύγχρονης Σπάρτης του Ρωμαϊκού θεάτρου και των ξενέρωτων υστερορωμαϊκών ψηφιδωτών, -- **αταίριαστα**.

Μόνοι θεοί ιστορικοί άνθρωποι ο σοφός της α-λήθειας και ο σθεναρός του κάλλους, ο τέλειος του πνεύματος και του σώματος, ο Λυκούργος και ο Ιπποσθένης. Πλήρης η ουσία της Δωρικής αποκάλυψης σε δύο θεομορφισμούς του ανθρώπου. Και ιδού συμβολικά το νόημα της Σπάρτης.

Ο Απόλλων και ο Λυκούργος. Η πόλη ως έργο τέχνης, ο Δωρικός «κόσμος» της πόλης ως «τέλος» και κάλλος της ανθρώπινης συνύπαρξης, η κοινωνία στον άριστο οργανισμό της για την ελεύθερη ανάπτυξη της φύσης του ανθρώπου προς την τελειότητά της (όπως διέγινε ο εχθρολάκων Πολύβιος). Για να θεώνεται ο Ιπποσθένης.

Ο Απόλλων και ο Λυκούργος.

Το θαύμα της Σπάρτης.

Και τί προσέλαβε από αυτήν την πανουσιώδη ολότητα ο Γάλλος ζωγράφος;

Στον πινακίσκο του Delacroix η Πυθία κάθεται σε υψηλό βάθρο, με σταυρωτά τα πόδια της, περίφροντις.

- Αλλά η Πυθία βρίσκεται σε διέγερση και έκσταση όταν χρησμοδοτεί (και χρειάζονται υστερώτερα υποφήτες για να βάλουν σε τάξη τα λόγια και τις άναρθρες κραυγές της). Δεν σκέπτεται. Διεγείρεται από τους ατμούς και την τελετουργία,

και εμπνέεται από την θεία συνουσία. Άπολλον ιλάσθητι, ότι θα πήγαινε ο Λυκούργος να συμβουλευθεί στοχαστική παρθένα!

- Και η Πυθία επιβάθεται στον μαντικό τρίποδα του αδύτου, έμπλεη της εκεί παρουσίας του θεού.

Ο Λυκούργος ίσταται ενώπιόν της στην βάση του δίπατου βάθρου της Πυθίας έτοιμος και αδημονών να ακούσει την χρησμοδία της (και φαίνεται σαν να θέλει να την καταγράψει με κλάδο δάφνης, χωρίς χαρτί πάντως).

- Το βιωματικό και νοηματικό μοντέλο των δυο τους είναι το μεσαιωνικό, με την Δέσποινα στο θεωρείο ψηλά και τον Ιππότη στην αρένα, ταινιούμενο για τον σιδερόφρακτο αγώνα. Φευ της αλλοτριότητας!

Μεταξύ των παρίσταται βωμοειδές έξαρχμα, και επ' αυτού θυσιασμένο αρνί. Η θυσία παρουσιάζεται να είναι προς την Πυθία, όπου θα ίστατο το άγαλμα του θεού στο αρχαίο πλαίσιο.

- Αλλά θυσίες και καθαρμοί τελούνται εκτός του μαντικού μυχού στο άδυτο του ναού, στον βωμό εκτός του ναού οι θυσίες, με το προσαγόμενο ύδωρ από την παρακείμενη Κασσώτιδα πηγή οι καθαρμοί.

Παράκειται μικροπρεπής ο ιερός τρίπους, Απολλώνια μεταμόρφωση της φαλλικής τρίαινας του Ποσειδώνα, του περίφημου Ε εν Δελφοίς. (Ο πόσις Ποσειδών, πάρεδρος της Χθονίας, δεσπόζει αρχέγονα στους Δελφούς). Περιβάλλεται από ελίσσόμενο μέγα όφι.

- Ο μαντικός τρίπους αποτελεί το κεντρικό σημείο στο άδυτο, συμβολίζοντες την παρουσία του Απόλλωνα. Επ' αυτού κάθεται η Πυθία χρησμοδούσα. Στην ουσία ο θεός μιλάει δι' αυτής.
- Ο όφις, φαλλικό και χθόνιο σύμβολο, εις θέση του παλαιού άρρενος θεού της κοσμικής μήτρας («Δελφών») στην σχισμή της (σύγκλιση των Φαιδριάδων στην Κασταλία πηγή), νεκρός ελίσσεται περί τον ομφαλό των Δελφών, κι αυτόν φαλλικό και ταφικό σήμα εκεί στο άδυτο. Όχι περί τον Απολλώνιο τρίποδα. Άπελθε του μιάσματος!

Η συνέντευξη (!) Λυκούργου και Πυθίας γίνεται σε σπηλαιώδη ζόφο.

- Άλλοίος τελείως ο χαρακτήρ του αδύτου του ναού.

Ο λίγος Ευρωπαίος (μέγας είναι όποιος καθορά τον Απόλλωνα, - Καλλίμαχος) βλέπει και λέει και ζωγραφίζει μόνον τον εαυτό του βασανιζόμενος στον βαθύ πανανθρώπινο προβληματισμό, πώς κατέστη δυνατό τέτοιο θαύμα τελειότητας, η αρχαϊκή Σπάρτη. Και προβάλλει φυσικά την αδυναμία του να συλλάβει το θαύμα, την απιστία του. Το θαύμα συρρικνώνεται και ασχημαίνει σε αυτό που μετράει ο συναισθηματισμός του - όπως και στην εναλλακτική γραμμή της Ευρωπαϊκότητας, σε αυτό που μετράει ο μεθοδολογικός, επιστημονικοτεχνολογικός λογισμός του. Και οι δυο ενάντιες τάσεις έλκονται Ευρωπαϊκά μεταξύ τους, ιδού! Ο Λυκούργος και η Πυθία, η μεταμοντέρνα σύναξη και ο Delacroix.

Δεν νοεί ο λίγος την Ελληνική απάντηση: ο μέγας άναξ πρωθήβης του κάλλους Απόλλων, ο θεός της Δωρικής ουσίας του Ελληνισμού, καθοδήγησε τον θεό μεταξύ των ανθρώπων Λυκούργο, που φωτίστηκε από το φως του αιγλήτη.

Δεν ενδιαφέρει τον Κόσμο και την ιστορία ποιος οικειοποιείται και χρησιμοποιεί τον Απόλλωνα για ίδιους σκοπούς, αλλά ποιος τον ερωτεύεται και εμ-πνέεται από αυτόν κατά τον Δωρικό έρωτα (γίνεται ο «εισπνήλας» του).

Γιατί η ιστορία γράφεται όχι από τις κοινές παραμορφωτικές προσομοιώσεις, αλλά με τις αυθεντικές μοναδικότητες της αιώνιας Μορφής.

Ο κόσμος στην ιστορική καμπή της εποχής των μεταβολών που διανύουμε χρειάζεται την Ρώμη και τον Αύγουστο. Να τινάξει την Ευρωπαϊκή παραιμία από πάνω του (όπως τότε την Ελληνιστική σύγχυση και την Λατινική ηθολογία), και να ανανεωθεί αναβαπτιζόμενος στα αέναα νάματα της νεότητας, στο φως του κλασσικού «τέλους».

Όλα τα άλλα είναι καταδικασμένες απογνώσεις δυσθανασίας.

Η άνοιξη δεν συνεχίζει το φθινόπωρο, αλλά ανθίζει από τον χειμώνα, από την παγωνιά οιδαινόντος οργιασμού.

*

Και για τα πρακτικά διαδραματιζόμενα, και πάλι επίκαιρη η μόνιμη επωδός, αρμοζόντως τροποποιημένη:

Σπαρτολόγοι άσπαρτοι.

*

[Για τα Δελφικά, αναλυτικά, δείτε τις σχετικές μελέτες μου στον ιστότοπο του Ινστιτούτου, τμήμα Research Projects, κατηγορία «Δωρικές Μελέτες». Τελευταία, η επιγραφόμενη «*Απόλλων και Δελφύνης. Εξιλαστήριοι Καθαρμοί και οι Εκατόμβες Νέων στα Τέμπη*» στην κατηγορία «Δογματικά Ελληνισμού».

Η όλη παραφιλολογία για τον «μύθο» της Σπάρτης στην αρχαιότητα και στον νεώτερο κόσμο είναι ένας ακόμη Ευρωπαϊκός λαβύρινθος. Κι αυτό φαίνεται σαφέστερα στις καλύτερες εκδόσεις του. Έτσι, λίαν χρήσιμο είναι το έργο του E. N. Tigerstedt, *The Legend of Sparta in Classical Antiquity*, Vol. I, 1965; Vol. II, 1974; Vol. III, 1978. Χρήσιμο αλλά όχι ωφέλιμο. Και χρήσιμο για τον σκοπό που δεν εννοεί, άχρηστο για τον σκοπό που επιδιώκει.

Η κλασσική προσέγγιση (και όχι «μέθοδος») είναι προφανής.

Πρώτα ορίζουμε την ουσία του Σπαρτιατικού φαινομένου, την μοναδική ιδιαιτερότητά του, την ιδιοταυτότητα που το κάνει αυτό και όχι άλλο.

Μετά διορίζουμε τις δομές αυτής της ουσίας κατά τις φυσικές αρθρώσεις της.

Εν συνεχεία διακρίνουμε τις εποχές της ιστορίας της στην περίοδο του χρόνου, αναλύοντας την διαφορά των φάσεων στο βάθος της ενότητας της ουσίας.

Και τέλος έτσι κατανοούμε τις αντιλήψεις των Άλλων προς την Σπάρτη, τα προσεγγιστικά μοντέλα ή τις αφομοιοτικές προσλήψεις στην ιστορία και τον πολιτισμό.].

II.

Συναντήσεις Πατρών

1/ 23^η Εκδήλωση

Πέμπτη 8 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στο Μέγαρο Λόγου και Τέχνης, Αίθουσα Διαλέξεων, 2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α'.

Με υπόσχεση, επί τέλους θα μελετήσουμε αποκλειστικά το μέγα θέμα του Δυισμού και Μονισμού σε όλες τις διαστάσεις του. Η Δωρική επανάσταση έχει έναν έντονα μονιστικό υπαρξιακό χαρακτήρα. Το βίωμα αυτό βρήκε την πληρεξούσια έκφρασή του πρώτα στην τέχνη, στην λυρική ποίηση και στην γλυπτική. Η ανακτορεία του κάλλους εξαλείφει κάθε «έτσι κι αλλιώς». Το άσχημο είναι μέρος του όμορφου, και άσχημο μόνο στην φαντασιακή απομόνωσή του. Αλλά στην νοερή εποπτεία η έκφραση του μονιστικού βιώματος ήλθε αργότερα. Μετά από την μεγάλη Ιωνική προβολή, συνιστάμενη ταυτόχρονα σε πρόσληψη και διαφοροποίηση του Δωρικού, και την αναγωγή του Δυισμού σε μεταφυσική βάθους με τον Πυθαγορισμό, το πρόβλημα αποκτά και την διανοητική του, φιλοσοφική, επεξεργασία.

Η αυτοσυνειδησία επέρχεται εκεί στην μετάβαση από την άνοιξη στο καλοκαίρι, όταν το άνθος γίνεται καρπός. Στο πρώτο μισό του 5^{ου} αιώνα π. Χ., δυο μεγάλες μορφές της σκέψης οριοθετούν την προβληματική του μέγιστου μεταφυσικού προβλήματος, από την μεριά των δύο γεωγραφικών άκρων του Ελληνισμού. Ο κορμός μένει αδιάφορος στις νοερές αυτές διαπραγματεύσεις, -

η Δωρική Πελοπόννησος τις αγνοεί επιδεικτικά, η δε Αττική δεν τις έχει ακόμη ενστερνισθεί.

Αυτήν την Πέμπτη λοιπόν (επαναλαμβάνω από το προηγούμενο κείμενο):

«Θα εισχωρήσουμε στην φύση του Ελληνισμού και στην ερμηνεία της τελειότητας και της αδυναμίας του (αδύναμος θεός ο άνθρωπος), επί θρησκευολογικού, αισθητικού και μεταφυσικού επιπέδου.

Πίνδαρος και Παρμενίδης από την μεριά του αυθεντικού Δωρικού. **Αισχύλος και Πυθαγόρας** εκ μέρους της Ιωνικοαττικής πρόσληψης. Μαζί με τον αμφιρρέποντα **Ηράκλειτο**, έχουμε πλήρη την φαντασμαγορία του «πρώιμου» κλασσικού (του αυστηρού ρυθμού στο πρώτο μισό του 5^{ου} αιώνα π. Χ.). Αποθέωσή του **ο ναός του Διός στη Ολυμπία και ο γλυπτικός του διάκοσμος**. Θα μιλήσω επ' αυτών.

Κατά την μεταφυσική διάσταση θα εμβαθύνουμε στο μέγιστο ζήτημα του Δυισμού και Μονισμού. Ο Δωρικός Ελληνισμός ορίζεται από μια Μονιστική σύλληψη της ύπαρξης που αίρει τις αντιθέσεις. Έτσι η φανέρωση αντικαθιστά την γέννα και την δημιουργία, όπως η ανέμελη παιδιά της επίδειξης υπερτερεί του γενετήσιου ενστίκτου και του δημιουργικού τεκτονισμού της βιάζουσας κυρίαρχης δύναμης. Θα δούμε πώς λειτούργησε αυτή η σύλληψη φιλοσοφικά στον Παρμενίδα και, αντιστιχτικά, στον Ηράκλειτο».

Θα επικεντρωθώ αυτήν την φορά στην φιλοσοφική ανάλυση του προβλήματος.

Θεματικός τίτλος ας είναι:

Προς μια Μονιστική Μεταφυσική

Παρμενίδης και Ηράκλειτος

2/ 24^η Εκδήλωση

Πέμπτη 15 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στο Ξενοδοχείο My Way, Hotel and Events, Όθωνος Αμαλίας 15, δίπλα στον Σταθμό Υπεραστικών Λεωφορείων.

Αυτό που μεταφυσικά εκφράζεται στις θεωρίες του Παρμενίδη και του Ηράκλειτου, εκφράζεται ποιητικά στο έργο του Πίνδαρου και του Αισχύλου, στην μεγαλειώδη κατακλείδα της λυρικής ποίησης και στην επιβλητική αρχή της τραγικής.

Το ίδιο βίωμα εκφράζεται και στην γλυπτική της ίδιας περιόδου, του πρώτου μισού του 5^{ου} π. Χ. αιώνα. Τότε η Ελληνική πόλη (στις δυο βασικές εκδοχές της, την Δωρική και την Ιωνική) έρχεται σε σύγκρουση με την κοσμική Αυτοκρατορία του χρόνου.

“Και από την αρχαϊκή εποχή, μεταβαίνουμε στην κλασσική, από το έαρ στο θέρος του αρχαίου Ελληνισμού.

Εκεί στο μεσοπάτημα των δυο εποχών, στο σημείο που η αιωνιότητα συναντά τον χρόνο στο ανθρώπινο βίωμα, και η Τελειότητα βλέπει κατάματα την Μοίρα, και το Κάλλος αντικρίζει την ταραχή, την ματαιότητα, τον θάνατο, εκεί στην φάση του πρώιμου κλασσικού και του αυστηρού ρυθμού, εκεί που ο κίνδυνος είναι μέγιστος, εκεί αυξάνεται το Σωτήριον (Hoelderlin), και επιφαίνεται επί τέλους ο θεός στην ολοσχερή αποκάλυψη της ουσιοπλόκου κρυφιοτήτάς του, - εκεί στην ευλογημένη στιγμή του χρόνου όπου ανοίγει η πύλη της αιωνιότητας, εκεί επιδείχτηκε και φανερώθηκε πλήρης και αυτούσιος ο Απόλλων, άναξ του ρωμαλέου

κάλλους, μέγας πρύτανης θεών και ανθρώπων και κάθε «κόσμου», λίαν ατάσθαλος, μουσηγέτης του «τέλους», μάντις του χρόνου εξ αιωνιότητας.

Die Epoche von 470-50 kann die eigentlich apollinische genannt werden, denn in ihr waren die Griechen reif, das Wesen Apollons im Bilde ganz zu erfassen. Denn nur seit und solange ihr Blut entflammt, ihre Leiber licht, stark und gespannt, ihre Sprache von rhythmischer Gewalt, brennend klar und tödlich treffend, ihr Geist hehr, gründend und erfüllt vom Gesetz, ihr Ethos unbedingt und zugleich von Sehen und Bescheidung gebunden waren, sind die Griechen mächtig den höchsten Apollon zu bilden, oder offen, dass er sich ihnen als Höchster zeige.

K. A. Pfeiff, *Apollon, Die Wandlung seines Bildes in der griechischen Kunst*, 1943, p. 69”.

(Από το προηγούμενο κείμενο).

Θα εστιάσω στην μορφή του Απόλλωνα κατά την κρίσιμη αυτή περίοδο.

Η ανάλυση, με προβολές των γλυπτικών αριστουργημάτων, θα έχει τίτλο:

Η Μορφή του Απόλλωνα και η Μαντεία του Μέλλοντος

στην Αρχή της Κλασσικής Περιόδου.

Το Αυστηρό Ύφος

II.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΤΙΑΔ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ

Συναντήσεις Σπάρτης

7^η

19 – 23 Μαΐου

Συνεχίζουμε το δοκιμασμένο τριλογικό μοντέλο συναρτημένων σεμιναρίων, προσαρμοσμένο κατά περίπτωση στον χαρακτήρα των ημερών και των περιστάσεων.

Αυτήν την φορά θα συνοψίσω τις αναλύσεις για την απόλυτη μοναδικότητα της Σπάρτης και την σημασία της στην ιστορία εν γένει με τις τρεις ομιλίες μου.

Ο γενικός τίτλος της τριλογίας ας είναι:

Απόλλων, Σπάρτη και το «Τέλος» της Ιστορίας

1/ Παρασκευή 9 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στο Παλαιό Δημαρχείο

Τις Παρασκευές ξετυλίγουμε την αρμονία του κύριου Προγράμματος, που την φετινή περίοδο έχει να κάνει με την εστιακή θέση της Σπάρτης στην παγκόσμια ιστορία και πολιτισμό.

Κατά παρέκκλιση λοιπόν από το προαναγγελλμένο θέμα, χωρίς να προδίδω όμως το αξονικό νόημα των φετινών αναζητήσεών μας, θα συγκεφαλαιώσω τι έχουμε κερδίσει για την ουσία και το νόημα του Σπαρτιατικού θαύματος.

Τίτλο επιγράφω:

Ελευθερία και Τελειότητα

Ο Σκοπός της Κοινωνικότητας και το Παράδειγμα της Σπάρτης

[Για κείμενο βάσης θα μας χρησιμεύσει η ανάλυση του Πολύβιου για τις δυο μόνες άριστες οργανώσεις της ανθρώπινης συνύπαρξης σε πολιτική κοινωνία, οριζόμενες από τον τιθέμενο τελικό σκοπό, Σπάρτη και Ρώμη].

*

2/ Κυριακή 11 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στην Αίθουσα του Επιμελητηρίου, Λυκούργου

Ο τρόπος ζωής που ικανοποιεί τις βαθύτερες αξιώσεις της ανθρώπινης φύσης, γαληνεύει την ψυχή και θεμελιώνει τον υψηλό πολιτισμό που τον εκφράζει. Έτσι από την γυμναστική αγωγή προήλθε η πλαστική Μορφή του κάλλους, και από την εορταστική παιδιά της αιωνιότητας προέκυψε το Μέλος (λυρική ποίηση, μουσική, χορός). Αυτά ήταν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του Σπαρτιατικού φαινομένου κατά την εποχή ακμής της πόλης στους πρώιμους και μέσους αρχαϊκούς χρόνους. Έτσι αισθανόντουσαν τον εαυτό τους οι ίδιοι οι Λακεδαιμόνιοι, και έτσι εθεωρούντο από τους άλλους Έλληνες.

Η Σπάρτη στήθηκε με άξονα το Απολλώνιο πνεύμα.

Στο δεύτερο μέρος της τριλογίας θα μιλήσω με θέμα:

Το Αίνιγμα της Ύπαρξης και το Μειδίαμα του Κούρου

Η Ανακτορεία της Μορφής

Σπαρτιατική Αρχή και Διαμόρφωση Μέλους και Γλυπτικής

Αλκμάν και ο Κούρος της Φιγαλείας

*

3/ Δευτέρα, 12 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στο Παλαιό Δημαρχείο.

Ευκαιρίας δοθείσης, και επειδή ζούμε στις ημέρες μας τεκτονικές αλλαγές του παγκόσμιου συστήματος σε μια μεγάλη Εποχή Μεταβολών, αλλά παντελώς διαφεύγει από την εξιδιασμένη ρηχότητα της Ευρωπαϊκής μεταπρακμής, δηλαδή πολιτισμικού θανάτου, η ουσία και το νόημα των εξελίξεων, θα διαρθρώσω στο τρίτο μέλος της ενότητας μια κλασσική μελλοντολογία του παρόντος.

Ποιο το μέλλον του ανθρώπου, ποιος ο ρους της ιστορίας, και ποια είναι η σημασία και ο ρόλος της Σπάρτης στα Ερχόμενα, των οποίων την βουή ακούει ο Ελληνιστικός λόγιος, αλλά καθαρά ορά ο Πινδάρειος σοφός του Απόλλωνα.

Το πώς προσλαμβάνει το θαύμα της Σπάρτης και την αξία του κλασσικού αυτός που πεθαίνει, ο θνήσκων Ευρωπαϊκός πολιτισμός, δεν έχει καμιά σημασία. Ακόμη πιστεύει άνους ότι με την βούληση του υποκειμένου αλλάζεις την φύση των πραγμάτων, καθορίζεις τις ιστορικές εξελίξεις και διαμορφώνεις την μοίρα.

Χρειάζεται Αυγούστεια τομή, όπως έγραφα στο προλογικό μου σημείωμα παραπάνω.

Τίτλο ενδεικτικό προτείνω:

Μαντεία Απόλλωνος

Η Σπάρτη και το Ξετύλιγμα του Χρόνου στο Μέλλον

IV.

Συναντήσεις Άργους

7^η

Τετάρτη 14 Ιουνίου, 8.30 μ.μ., στην Αίθουσα Τέχνης
και Πολιτισμού «Μέγας Αλέξανδρος»

Η αντιπαλότητα Απόλλωνα και Ήρας, και οι πολυεπίπεδες και πολυδιάστατες συνιστώσες αυτού του συμβολισμού, έδρασαν μεν αποσταθεροποιητικά στην ιστορική πορεία του Άργους προκαλώντας χαρακτηριστική ανωμαλία στις τύχες του, όπως η αποτυχία του σημαντικού και καλά οργανωμένου και ολιστικού εγχειρήματος του Φείδωνα ενωρίς ήδη μαρτυρεί, - αλλά είναι χαρακτηριστικό ότι δεν επηρέασαν την πολιτισμική ταυτότητα και παρουσία του Άργους. Εδώ, που είναι και το ουσιώδες για την ιδεολογία του Ελληνισμού, ο Απόλλων ανάσσει ανεναντίωτος.

Αυτήν την Τετάρτη θα αναλύσω την Δωρικήτητα του τρόπου ζωής, της λατρείας, της ποιητικής, μουσικής και γλυπτικής δημιουργίας. Θα μιλήσω για τον Σακάδα, τα Εκδυμάτια (παράλληλα των Σπαρτιατικών Γυμνοπαιδιών), και την Τελέσιλα.

Επιφυλάσσω για την επόμενη συνάντησή μας την εξαντλητική διαπραγμάτευση της ιδιαιτερότητας της Αργείας πλαστικής, του απόλυτα σπουδαιότερου επιτεύγματος του αρχαϊκού και κλασσικού Άργους και ύψιστου τελειώματος του πολιτισμικού Ελληνισμού. Ακόμη και η Αθηναϊκή γλυπτική των κλασσιών χρόνων αποτελεί διαφοροποιούμενο μαθητή της Αργίτικης παράδοσης, που πέτυχε βέβαια να στήσει μια δεύτερη Μορφή ισάξια προς του δασκάλου του υπό το αυτό Δωρικό πνεύμα, αν και δεύτερη στην τάξη ως προς την καθαρή και απόλυτη τελειότητα της μορφής του κάλλους αυτή καθεαυτή.

Προαναφέρω αυτά για να συνδέσω την γλυπτική αξιολογία προς τις άλλες εκφάνσεις της Δωρικής πολιτισμικής ταυτότητας του Άργους.

Ειδική μνεία θα κάνω στο πρόβλημα της γένεσης του Δωρικού αρχιτεκτονικού ρυθμού. Θα το συνδυάσω με την διαφορά μορφολογίας της Αργείας και της Κορινθιακής πλαστικής.

Θεματικός τίτλος της ομιλίας μου μένει ο προγραμματικός:

Η Δωρική Πολιτισμική ταυτότητα του Άργους

στην Αρχαϊκή Εποχή:

Δωρική Μορφή, Μέλος, Γλυπτική, Εκδυμάτια.

Πού γεννήθηκε ο Δωρικός Αρχιτεκτονικός Ρυθμός;
